

Akademie výtvarných umění v Praze

Studijní program Výtvarná umění

Ateliér Grafika 1

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Tenká vrstva mě

Thin Layer of Me

Vypracoval: Lukáš Vacek

Vedoucí diplomové práce: MgA. David Böhm, PhD.

Oponent diplomové práce: akad. mal. Igor Korpaczewski

Akademický rok 2023/2024

Téma

Tematickým rámcem mé diplomové práce je člověk, symbolika jeho gest a psychologický podklad řeči těla. Vnímám možnosti těla jako cestu k symbolu, ale i symbolické rozměry zahrnuté též v nenápadných pohybech. Práce s podhledem, nadhledem a další perspektivní zkratky, které již vyvolávají asociace v očích diváka. Toto téma jsem zvolil na základě pozorování z vlastního života. Například bych uvedl situaci, kdy s někým hovoříte, ale vše je již řečeno ve zkroucení jeho úst, bez ohledu na slova vycházející z oněch úst. Pohled věnovaný nebo nevěnovaný. Drobnosti, jež vypovídají o člověku nebo situaci, aniž by bylo nutné vidět víc než tento jeden okamžik. Stejně tak mě fascinuje tělo jako nástroj k symbolickému vyjádření vnitřních dějů.

Téma jsem si zvolil především z důvodu, že reflektuje můj vlastní způsob vidění světa a člověka. Sám se při komunikaci s okolím zaměřuji na pohyby těla ostatních. Hledám charakteristiku jejich postoje, pohledu, cukání koutků apod. Případně sleduji nesrovnalosti v hlase a těle, v činnosti a pohledu. Vnímám lidské tělo, především tvář, v souvislosti s hlasem a pohledem jako průzor do vnitřních dějů ostatních lidí. Průzor potažmo puklinu, i tento dojem z bodu, z něhož vstupujeme, nám leccos prozradí.¹

Proces

Vlastní realizaci jsem začal v médiu olejomalby na středně velké formáty 90 x 60 cm. Souběžně jsem pracoval na sérii portrétů o velikosti 40 x 30 cm. Toto bych označil za první etapu diplomové práce. Během této etapy došlo k několika objevům. Zjistil jsem, že je pro mne velmi podstatné používat jako model sám sebe. Práce podle jiných osob mě nenaplňovala a přišla mi poněkud povrchní. Zjistil jsem, že mé téma je mnohem více statické a introspektivní. Jedná se spíše o snahu vytvořit jakousi ikonografii sebe sama, než o snahu proniknout do vnitřních životů druhých lidí. V tomto vidím první změnu oproti původně stanovenému záměru. Jedná se o přirozenou krystalizaci myšlenky podrobené manuální práci.

K autoportrétu jsem se přiklonil, jelikož to je téma, které mě dlouhodobě provází. Nutno zdůraznit, že se nejedná o autoportrét v pravém slova smyslu. Nejde o věrné napodobení konkrétní tváře, ale o různé tváře zastupující autora. Shoda nebo rozpor mezi povrchním a vnitřním. Při pozorování ostatních se toto napětí zakládá hodně na mé spekulaci, co se možná děje uvnitř. Toto riziko je při autoportrétu přeci jen menší. A vědomí vnitřních dějů je pro mne také zásadnější než jsem původně myslel. Jak jsem zmínil výše, současné obrazy jsou spíše snahou o vytvoření ikonografie vlastního nitra. Ale to skrze formu, která konkrétní situaci jedince překládá do řeči obrazově přístupné všem. Jedná se o prolnutí roviny civilní, odehrávající se v našem čase a prostoru s rovinou archetypální, obývající prostor mimo čas a jasnou geografickou polohu. Prolnutí těchto dvou rovin je to, co bych rád zprostředkoval divákovi.

Na počátku jsem psal o práci se symbolem, gestem nebo znakem. Postupem času se práce s gestem nebo symbolem nahradila prací s atmosférou nebo psychologii. Už nejde o jasné gesto rukou, které mohu popsat, ale o výtvarný jazyk obrazu, který je sám nositelem děje.

Po delším období práce převážně na obrazech menšího a středního formátu, jsem se rozhodl vykročit do formátu velkého cca 160 x 110 cm. Na několika plátnech jsem rozpracoval stejný motiv člověka mírně se vznášejícího nad zemí. Jednalo o výzvu technickou, jelikož práce na takový formát pro mě byla novinkou. Přesto jsem pociťoval potřebu tuto možnost velkého formátu otevřít. Práci na větších formátech jsem věnoval větší množství času, přesto jsem se rozhodl je do závěrečné instalace nezapojit. Nepodařilo se mi do práce s velkým formátem pořádně proniknout. Zapojení těchto obrazů do konečné instalace by odebíralo prostor a pozornost jiným vydařenějším obrazům. Čím dál více si s uplynulým časem uvědomuji, že má práce není o definování jednoznačného významu a obrazového jazyka, ale že se jedná o zkoumání, které je otevřené překvapením, zvratům a konfrontaci s neznámým. Pouze konfrontace s malířským médiem byla velikou výzvou, která pro mne přinesla mnoho obohacujících zkušeností v rovině obrazové. Seriózní vykročení do světa malířského, nikoliv už jen zážitkový exkurz k stabilní tvorbě grafické. Mám dojem, že ke skutečnému zhodnocení dosavadní práce dojde až v delším časovém horizontu, než jen v rámci diplomové práce. Právě i diplomovou práci se snažím stále pojímat jako příležitost k učení, nikoliv

¹ Da Vinci, 1651

jako definování jednoznačného sdělení, ať v rovině významové nebo formální. Spíš než se obracet k jistotám a ověřeným metodám, rád bych ještě jednou vykročil směrem do neznámého a neověřeného.

Prostředky

Hlavními zvolenými prostředky je technika olejomalby a dále v menší míře grafika. Navazuji na zkušenosti ze stáže v malířském ateliéru Vladimíra Vély na ZČU FDU LS v Plzni. Vedle roviny malířské je pro mne paralelní i linka grafická, kterou však vnímám spíše jako doplňkovou k výrazu v malbě.

Souvislosti

Mezi hlavní inspirační zdroje patří především figurativní autoři. Ale rovněž se vracím k obecným symbolům náboženským a mytologickým. Za pozoruhodné považuji autoportréty belgického symbolisty Leona Spillaerta², v nichž jakoby se zřela hrůza ze sebe samého, která ale není zobrazena expresivně, nýbrž s klidným odstupem, z níž lze cítit autorův respekt a vědomé soužití s touto částí sebe sama. Oslovují mě i portréty válečných veteránů v podání Otto Dixe³, který utrpení zranění z válek nadsazuje, ale to v mých očích ještě zesiluje dojem z těchto podobizen. Pokud by se jednalo o čistě realistické zpracování, mohla by zastřít hrůzu ran malířská virtuosita. Ale jejich nadsazení nám dává jen tušit, že existuje nějaká předloha, nějaký člověk. A pokud toto je nadsazení, jak znepokojivá musí být realita? Bude špinavější, tlumenější, z určitého úhlu možná nespátřitelná, a o to víc by nás zamrazilo, kdyby se osoba dostala do správného osvětlení nebo učinila lehký pohyb. Také bych rád zmínil obraz od Caravaggia⁴ „David s hlavou Goliáše“. Caravaggio věnoval Goliášovi svou vlastní tvář, což je pro mne další silný moment využití symbolického motivu a známých postav Davida a Goliáše k vyjádření postoje k sobě samému. Zároveň tato informace není nutná k pochopení obrazu, ale s její znalostí se nám otevře ještě další významová rovina – daleko intimnější než by se dalo tušit.

V průběhu práce se mezi mé inspirační zdroje zařadili i zástupci italské transavantgardy – Sandro Chia⁵ a Francesco Clemente⁶.

Reflexe

Diplomovou práci vnímám spíše jako další zkušenost, než jako útvar shrnující nebo reprezentující dosavadní studium. Zkušenost získaná na škole se do ní přirozeně propíše. Nedívám se tedy na svoji diplomovou práci jako na jasně uzavřený vizuální a významový celek, ale jde mi spíše o otevření dalších možností a přirozené pokračování své výtvarné cesty. Vznikly obrazy, kde se stránka výtvarná i významová doplňují a tvoří vyvážený celek. Vznikly také obrazy, kde jedna z těchto složek převážila druhou a výsledek je více rozporuplný. Myslím, že na mnoha obrazech se mi podařilo objevit něco nového. Ale jen to, že jsem něco objevil, neznamená, že jsem to i rovnou zúročil. Jsou to okamžiky. Ne vždy na správném místě. Avšak tuto rozpačitost vnímám kladně. Otevírá nové možnosti, nové směry kudy se vydat. Tato otevřenost je pro mě největší hodnotou. V určitém okamžiku diplomová práce jsem již měl pocit, že se hodně opakuji, že vyrábím nové obrazy ze stejných starých „součástí“. Za podpory vedoucích pedagogů a oponenta, se mi podařilo více otevřít svůj výtvarný projev. A ačkoliv obrazy, které vznikly po tomto rozvolnění, jsou z mého pohledu rozpačtější než ty, které byly sázkou na jistotu, tak o to větší hodnotu v nich zpětně nacházím. Donutily mě věci přehodnocovat, hledat i nechat se vést.

Závěrem bych tuto další zkušenost, která shodou okolností nese název diplomová práce, ohodnotil kladně. Ne nutně pro jasný a suverénní výsledek, ale jako uvědomění dalších možností, které tu jsou. Že stále je

² Anne Adriaens-Pannier, Adrian Locke, Will Stone, Noemie Goldman, Anna Testar, 2020

³ Kunstsammlung Nordrhein-Westfalen, 2017

⁴ Sebastian Schutze, 2021

⁵ Richard Milazzo, 2002

⁶ Max Siedel, 2012

kam pokračovat. A že stále se lze dívat na tentýž předmět, používat tutéž techniku, ale vidět něco nového, přesnějšího, nebo jen jiného.

Literatura:

Leonardo Da Vinci, *Trattato della pittura*, Paříž, 1651

Anne Adriaens-Pannier, Adrian Locke, Will Stone, Noemie Goldman, Anna Testar, *Leon Spilliaert*, Londýn, 2020

Kunstsammlung Nordrhein-Westfalen, *Otto Dix: The Evil Eye*, Dusseldorf, 2017

Sebastian Schutze, *Caravaggio: The Complete Works*, Vídeň, 2021

Richard Milazzo, *Sandro Chia*, Turín, 2002

Max Siedel, *Francesco Clemente: The Tarots*, Mnichov, 2012